

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 9.

V Ljubljani, 1. maja 1875.

Tečaj XV.

Boj za oliko!

Ernst Haekl, prirodoslovec iz Jene, izmed zastopovalcev „Darvinovega“ nauka na Nemškem najmarljivejši in brezobširnejši, je izdal v 5. natisu svojo „naravno zgodovino o stvarjenji sveta in ob enem tudi „antropogenijo“, „zgodovino človeškega razvoja“, in v vvodu imenuje to knjigo donesek kulturnemu boju. Tamkaj (str. XIII.) od besede do besede takole govori: V tem duševnem boji, ki sedaj giblje vse misleče človeštvo, in ki mu pripravlja v prihodnjost bivanje, njemu vredno, stoji na eni strani pod svitlim banderom učenosti: duševna prostost in resnica, pamet in olika, izobraževanje in napredovanje; na drugi strani pa pod črnim banderom hierarhije: duševna služnost in laž, nes pamet in surovost, vraža in nazadek. Tromba tega velikanskega dušnega boja nam oznanuje prihod novega dneva in konec dolge noči sredoveštva. Kajti v verigah hierarhijnega srednjega veka je še zmirom okovana moderna izobraženost kljubu vsemu napredku v oliko, in namesto vednosti o resnici, gospoduje v družbinem in navadnem življenji zmirom cerkveno verstvo. Opomnimo le na to, kako dogme brez vse resnice še zmirom mogočno vplivajo na prvo podlago šolskega izobraževanja; opomnimo na to, da država še zmirom terpi samostane in celibat, ki je ena naj bolj občno škodljivih in nenaravnih naprav „edino zveličavne cerkve“; opomnimo le na to, da olikana država razdeluje naj imenitnejše oddelke navadnega leta po cerkvenih praznikih, da pripušča motenje javnega miru po cerkvenih sprevodih. Vživamo sicer redko veselje, da se pošiljajo najbolj kerščanski škofje in jezuiti zavoljo nepokorščine do državnih postav v pregnanstvo ali vti-

kajo v ječe; kaj? ali ni država do naj novejših časov gojila in nje govala te ljudi, pameti naj bolj sovražne. V tem silnem, svetovnem zgodovinskem kulturnem boju, v katerem smo tako srečni, da se moremo sobojevati, po našem osebnem prepričanju bojujoči resnici ne moremo pridobiti boljše zaveznice od antropogenije. Ker zgodovina razvoja je težko topništvo v boju za resnico. Tako g. Haekl, prof. na vseučilišču v Jeni. Dobro bi bilo, da bi se take reči povsod zvedile. Katoličani smo že davno vedli, kaj je prava podlaga, kje pravi vzrok tega boja? spoznali smo, da gre tukaj za kerščanstvo ali tvarinarstvo. Bili smo v Ljubljani tudi tako srečni, da je nek gospod 4. postno nedeljo razlagal obilno zbranim olikanim poslušalcem (neolikani gredo ob nedeljah k pridigam v cerkev) Darwinovi uk, in nekaj tudi omenil, kako je človek še le s časoma prišel do človeške podobe in do njegove lepe postave, vse tako kakor tudi v naravi pri živalstvu in rastlinstvu vse čedalje bolj popolnoma postaja, slaba plemena zginjajo in se umaknejo močnejim itd.

Koliko je pri tem resničnega, koliko neresničnega, koliko se v naravi res tako zgodi, koliko si učeni teoretikarji domišljujejo, tega ne moremo tukaj pretresovati, ni namen tem versticam, marveč deržimo se izjav učenega profesorja iz Jene, ki pravi, naša naj boljša zaveznica v boju je „antropogenija“, t. j. razlagajmo mi drugače stvarjenje človekovo, kakor je popisano v svetem pismu, s tem overžemo njegovo verjetnost, oznanimo te povesti svetega pisma za basni, ki se pripovedujejo otrokom, babjevernim in vražnim ljudem, katere pa učen človek ne more verjeti, ker govore zoper vsako pamet in resnico, vednost jim je nasproti in jih obznani za zmote.

Iz tega pa sledi:

1. Da takošen naravoslovec preiskuje naravo, njena čuda in skrivnosti zato, da zavračuje in zametuje sv. pismo, katero se po njegovih terditvah z učenostjo ne zлага. — Na to odgovorimo le toliko, da cerkveni razlagovalci sv. pisma, n. p. sv. Avguštin i. dr., učeni preiskavi pripuščajo toliko svobode, da je naj bolj učeni naravoslovec, astronom, toliko ne potrebuje. — Ako modèrni naravoslovci terdijo: narava, ta je Bog, ona se spreminja po večnih zakonih in vsak naravni prikazek ima tudi svoj naravni vzrok, kar pa človek ne razume, mu ni treba verovati, in veruje le tisti, kdor nič ne ve; vendar le mi vprašamo, kdo pa je tisti, ki je postavil večne zakone, po katerih se verše vse spremembe?! „Dixit in sicipiens in corde suo, non est Deus.“ Le norec more reči: „Ni ga Boga“. Kdor z vernim srcem naravo preiskuje, njega mora ravno učenost poterditi v veri na neskončno modrega, previdnega stvarnika. Racionalisti (umovci) tudi ne taje Boga, toda njih Bog je tak, kakor pri mohamedanin „bog je bog in jaz sem njegov prerok“.

Božjo vsegamogočnost in neskončno modrost človek, ki premišljuje,

ložej razumeva kakor samega sebe, svojo vlastno bitje; on je sam sebi naj večja zastavica. Dobro spoznam, pa slabo delam, je rekel modroslovni apostol. Pa nam še treba ni, apostola na pričo temu poklicati, kar so spoznali že pogani, in kar je v pravljičah vseh narodov: boj hudega z dobrim; tudi revo človeštva so spoznali vsi pravi modrijani starega veka, in Plato je skoraj prihodnjega Zveličarja naslikal, ko je pravil kakšen mora tisti biti, ki bo človeštvu pomagal iz revnega stanu. Kdo hoče človeku odgerniti to skrivnost? Kdo drugi, kakor stvarnik sam. Da je pa človek to razumel, treba je bilo, da so bile njegove dušne moči, pamet, um in serce že izobražene. Vprašanje pa tudi nastane, kako je človek začel misliti, prevdarjati in premišljevati namen svojega stvarjenja. Drugače si to ne moremo misliti; duh človekov se je učil od duha Božjega premišljevati, iskra se je unela, ogenj, človeški um in pamet, je začel goreti, in ker je Bog neskončni in večni, tudi človeška duša ne more ugasniti. „Kdor pa razlaga stvarjenje človeka“ (antropogenijo) kakor drugih vstvarjenih reči od stopinje do stopinje,*) komur je blaženi stan prvega človeka v nedolžnosti in prijaznosti Božji le svetopisemska basen in je njemu človek le takrat srečen bil, ko je imel samo živalske potrebe; ko se je začel zavedati, postal je nesrečen, tak zaverže cerkven uk o izvirnem grehu, o potrebi odrešenja in zveličanja po sinu Božjem, kerščanstvo in njegov vpliv na človeštvo mu je prikazek, kateri si ne more razložiti, in človek bode srečen le tačas, kedar se znebi vsake čeznaravne vere. Dokler človek nebesa na unem svetu pričakuje, jih tukaj na zemlji ne more imeti.” Kaj pa pride iz takih naukov? Vzor ne more biti človeku drugačen, da se zopet poverne k živalskemu življenju, kajti po živalih se razločuje le tako, da so njegovi možgani bolj razviti kakor pri unih, kajti pravi tvarinarji govore od mišljenja, kakor od opravila

*) Učenjaki sicer vedo tudi nametek opravdati, da je namreč naj revniši človek veliko višej nad naj bolj razumno opico, in da se nikjer ni čulo od kakšnega opičjega rodu, ki bi bil v naj bližnji sorodovini s človekom. Pravijo namreč blezo tako-le: „Azija in Afrika še ni do dobrega „znana in preiskovana, morda tu in tam prebiva ali je prebival kak opičji rod, ki je praded človeku. Pa ko bi tudi tega ne bilo, kaj zato? Tisti „opičji rod, srednja stopinja med opico in človekom je odmerl, ker se „je človek čedalje bolj razvijal na duši in telesu. Potreba ga je učila „delati, misliti, človek je napredaval in napreduje, dokler ne bo sveta „konec i. t. d.“

Na to danes le nekaj ob kratkem: Misijonarji so najdlji v južni Ameriki res take zanikerne ljudi, da sami niso vedili, ali so to ljudje ali opice? namesto govoriti, so le nekako žvižgali. Poročali so o tem v Rim, in tam so po sporočilih določili, da so to res ljudje. — Taka ljudstva nimajo prihodnjost. Tudi je res, da slabejša človeška plemena zginjajo, kakor pridejo z višjimi v dotiko, toliko hitreje, ako jih močnejši

možganov (Gehirn-Funktionen). Ko bi se taki nauki v dejansko, v družbinsko življenje vpeljali, bi bilo to ne le pogin omike in izobraženosti, temuč tudi konec človeštva na svetu.

Poglejmo pa, ali se res vera v razodenje Božje ne zloga z učeno-nostjo. „Tres physici, duo athei“ nam zagromi g. Büchner precej v per-vih listih svojega „sila in tvar (Kraft u. Stoff)“; a to ni nikakor resnično, to le verjamejo tisti, kateri, kakor je danes navada, glasove le štejejo a ne tehtajo.

Ako pogledamo nazaj na slavna imena, katera so v tesni zvezi s pravim napredkom v naravoslovji, vidimo, da so bili ravno tisti možje, katere poslavlja novošegno tvarinarstvo za svoje boritelje zoper bogoslovje, v naj ožji zvezi z bogoslovjem, niso spoznali v veri opovire preiskovanju, niti v prirodoslovnih preiskavah motenje veri, marveč luč, katera jim je svetila iz kerščanskega spoznanja, jih je vodila tudi pri njihovih najdbah, in za svoje učene izpeljave so iskali tudi v razodetih naukih višje razumenje. (Dalej prih.)

Vera in izobraženost.

(Konec.)

Tudi prisegajo liberalušni pisatelji na Virhova, berejo posebno radi spise profesorja Boka in radi govore od opravi možganov, od pračloveka, od pragrezi. In vse to pa zato, ker to nese, tako blago se lahko speča. Kaj vendar prašamo, more človeka globokeje ponižati, kakor surova, tvarinarska čutnost, ki ne pripušča misli na Boga?! Kar pa človeka še

zatirajo in preganjajo, a pogin nekaterih rodov se ne da odverniti. To je zgodovinsko, in se godi pred našimi očmi. — Pa kako to? Prav po naravnem zakonu? A iz tega se še nikakor ne speljuje to, kar bogotajni naravoslovci hočejo najti v antropogeniji. — „Vos estis sal terrae“, vi ste sol zemlji, t. j. nauki, katere bote razširjevali, bodo človeštvo ohranili. — Pred občnim preselovanjem národov je bilo že človeštvo tudi po telesu zanikerno, prišli so surovi a krepki národi, vzrastel je čverstejši rod, pa tudi ta bi bil vendar le oslabel, kakor opešajo krepka poganska ljudstva, katera podjarmivši pomehkuženi rod, poslednjič sama opešajo. Kakor dan danes po babilonskih razvalinah stikujejo za starinami, tako bi stikovali danes po rimskem polju, ako bi Germani ne bili sprejeli kerščanstva. — Govorica od omike in prosvete, ki se širi od vzhoda na zahod, od genija človeštva je res lepa, — a je tudi le govorica, druzega nič, od tega le prav kratek zgled. — Ameriko imenujemo po navadi novi svet, a po novejših preiskavah niso le v Mehiki, kjer so Evropejci najdlji nekako izobraženo ljudstvo, temuč tudi v zedinjeni državi najdlji ostanke stare omike, ki je pa naj manje pred 1000 leti tam mogla ugasniti, kajti najdlji so razvaline v sredi pragozdov in v grobeh so bile že kosti spepeljene, kar kaže veliko starost. In zakaj je zginila tista omika?!

huje zbeга, je pa brezglavna misel, da ni ga stvarnika, da so se vse reči naredile po slepem naključji. In vendar najdemo uno čutnost, to brezglavnost pri mnogih, ki se prištevajo omikanim. Gorje svetu, ako postane tvarinarstvo vzor, ker brezverstvo in brezboštvo vodi vselej do razuzdanosti. Brez vere ni pravega izobraževanja pri posameznemu človeku, niti izobraženosti (civilizacije) pri národih. Izobraževanje kaj je družega, ako ne požlahnovanje uma in volje? Izobraženost pa je popolnost, katero dobiva človek s svojim delovanjem med ljudmi. Človek pa, ko stopi v človeško družbo, prinese s sabo duh, ki je boljša polovica njegove osebe in telo; tedaj um, serce in čute.

Družba naj človeka zboljšuje, in sicer serce z uravnostjo, um z učenostjo, telo pa z delom, zmožnostmi prikladnemu; nravnost, učenost in delavnost človeka izobražuje. Tvarinarstvo vodi k zatiranju, socializem k ustaji, a kerščanstvo daje národom pravo izobraženost. Kdor se je iz zgodovine kaj naučil, bode spoznal, da je kerščanstvo ljudstva izobražilo, in da je povsod, kjer se je kerščanstvo zaterlo, zginila tudi izobraženost, ker ta brez kerščanstva ne more biti.

Kristjan veruje v prihodnje življenje in povračilo po smerti, vsakemu po zasluženji. Socializem bi rad imel nebesa na zemlji, pa zahteva take reči, katere se nikdar ne morejo zveršiti; kerščanstvo tudi zahteva, da naj človek človeka spoštuje, mu dobro privoščí in stori, a prava blaženost je še le unkraj groba, tam se bodo človeku še le vse želje spolnile. Ali vera, ali nevera, srednje poti ni. Vera pripelje človeka k sreči, k Bogu; nejevera pa vodi v razdjanje in pogubo.

Sovražniki življenja v zraku.

(Konec.)

Tudi se nahajajo v zraku drožne gobe, ktere storé, da se sladkorna tekočina skisa, ako se ji primešajo. Lahko toraj sprevidimo, zakaj se mošt sam po sebi začne kisati in se v vino spremeni.

Težej pa je dokazati v zraku stvarice, nar manjše med vsemi drugimi, ktera vzrokuje gnjilobo, kajti trosí teh neizrekljivo malih organskih teles so tako drobni, da se lahko odtegnejo opazovanju.

Gotovo pa je v zraku neštevilno veliko najdrobnejših organskih stvaric, ki so nevidljivi sovražniki našega zdravja in življenja, ki nam vedno nasprotujejo in nas zalezujejo. Poznamo žive kali gotovih bolezni, strupeno skernobo (contagium), ktere bolezni se iz mesta v mesto, iz dežele v deželo zatrosijo, zdaj na tem kraju zginejo, pa se na drugem zopet prikažejo. Naj so bolezni še tako različne, kakor: kolera, vročinska bolezen, koze, ali pri živini: vrančni prisad, plučna kuga i. dr., vse so

si vendar tem podobne, da bolezen se ni sama iz sebe izlegla, ampak bila je zatrosena ali po bolnih ali po zdravih, ki so z bolnimi občevali, razširjujejo se le po nalezovanji. Pri mnogih nalezljivih boleznih so učeni posebno zadnja leta zapazili najmanjše kroglice, ktere pa imajo lastno življenje, se kaj živo gibljejo in natezavne cevi v kervi napolnujejo.

Odkar so se prepričali, da se nalezljive bolezni po skernobi zatrosijo, je silno važno postalo vprašanje; kako se razširjujejo, ali samo z dotiko ali pa tudi po zraku, in od tega časa so začeli tudi zrak znanstveno in temeljito preiskavati.

Res je sicer, da veliko telesec, ki v zraku plavajo, našemu zdravju ni škodljivih, ali se njim vsaj škodljivost naravnost ne more dokazati. Kalice mnogih verst plesnja in sneta nam ne škodujejo. Kaj pa bi tudi bilo, če bi bile vse našemu zdravju nevarne! V enem litru zraka se nahaja nar manj kakih 300 živih kalic plesnja — če bi se vse te razvile, bi morala biti naša pluća kmalo z glivami preraščena. Zdrav organizem se gotovo mnogim sovražnikom zoperstavi, kajti te kalice se ne ožive niti se ne razvijajo povsod, ampak tla morajo biti za to pripravna, kraj vgoden, pa tudi zunanje okoliščine morajo pospeševati, da oplodé in dosežejo svoj morivni namen. Zdrav organizem jih toraj mnogo zamori, ali kot ptujo snov izmeče. Če pa je organizem pokvarjen in zunanji vpliv vgoden, se zaplodijo in kakor hudi strup razvitek in živahnost življenja zaderžujejo — počasi pa ga popolnoma pokončajo.

Tudi v zraku imamo toraj mnogo sovražnikov zdravja in življenja, ki so tolikanj nevarnejši ker nas vedno obdajajo in jih ne vidimo, do sedaj jih še tudi zadostno ne poznamo in se jim tudi zdatno ne moremo braniti.

Bi bilo pa morebiti bolje, če bi bil zrak popolnoma čist brez vsakega prahu? Morebiti bi bil tak zrak dihanju, zdravju in življenju res bolj vgoden, pa kaj bi bilo potem s svetlobo? Svetloba, ktera nareja, da stvari vidimo, je sama na sebi nevidna. V zraku plavajoča telesca storé, da solnčni trak vidimo. Svetloba je navezana na telo, od svetlega telesa se širi na vse stvari, od njega se odbija in razmetava, ter tako našemu očesu vidna postane.

Solnčni trak in ravno tako blišč električnega toka se vidi le s tem pogojem, da na svoji poti najde telesca, ktera zamore razsvetliti. Če električno svetlobo vodimo skozi stekleno cev, v kateri je navadni, s prahom napolnjeni zrak, se bode luč dobro videla, če se pa zrak v cevi vsega prahu popolnoma očisti — je električni blišč temen.

Tudi nar manjši stvarice nam oznanujejo modrost stvarnikovo!

Nova (meterska) mera in utež.

(Dalje.)

Otle posodne mere.

Jednota posodni meri bode liter. Jeden liter = $\frac{7}{10}$ dunajsk. bokala, ali 3 maslicem, pol frakeljna manj. Kako se bode cena nastavila vinu na litre? Recimo da je vino po 40 kr. bokal, koliko bode veljal 1 liter? V 1 litru je 1 polič, potem še $\frac{1}{2}$ maslica; vino bi bilo tedaj po 25 kr., a liter meri 1 polič $\frac{1}{2}$ maslica in še od pol maslica polovico, to je $\frac{1}{2}$ frakeljna. Če velja pol maslica 5 kr., toraj velja $\frac{1}{2}$ frakeljna 2 $\frac{1}{2}$ kr. Ako se toraj vse skupaj vzame, veljati bo moral liter vina, čegar bokal se toči po 40 kr., 20 kr. in 5 kr. in 2 kr. in pol, to je 27 in pol kr. Vino se bo lahko točilo po 28 kr. ($\frac{40}{10} \times 7 = \frac{280}{10} = 28$ kr. ali $\frac{40}{10} \times 3 = \frac{120}{10} = 12$ kr. manj kakor 40 kr., ker je en liter = $\frac{7}{10}$ dunajskega bokala, vino pa po 40 kr. bokal.)

Kako pa bode na debelo? — Namesto po vedrih, kupovalo se bo vino na debelo po hektolitrih (*cf. Liter pri kupčiji z vinom*). Hektoliter je posoda, ki ne meri popolnoma 2 vedri, ampak 1 vedro in 3 četertinke = 70 bokalov, ali pol hektolitra = 35 dunajsk. bokalom. Pri pol hektolitrju se bode plačalo pol vedra, 1 četertinko vedra in še pol četertinke. Recimo da vedro vina velja 16 gl., bode veljalo pol hektolitra 14 gl., t. j. polovica od 16 = 8, polovica od 8 = 4, in pol od 4 = 2, tedaj 14 gl.

Tudi žito se bode le po litrih in hektolitrih merilo. — Hektoliter bo meril več kakor 1 vagan in sicer pol vagana ali 1 mernik več. Hektoliter bo meril nekaj več od 3 mernikov (1 hktl. = 1.62636 ali približno 1 $\frac{5}{8}$ vag.) Za 1 hektoliter se bo tirjalo toliko, kolikor poprej za 1 vagan in še za pol vagana. Kdor je n. pr. pšenico prodajal po 6 gl. vagan, bode dobil za 1 hektoliter 9 gl. Ravno tako bodemo mogli za 1 hektoliter žita toliko plačati, kakor bi bili poprej mogli za 1 in pol vagana.

(Konec prih.)

Prirodopisje.

(Dalje)

Učno postopanje. Veliko a brez posebne koristi so se prepirali o tem, kako naj se pri prirodopisnem nauku postopa ali sintetično ali analitično. Nekateri začnejo s posameznim in pridejo potem do celote, tedaj od plemen do podrazredov, razredov, redov in glavnih versta živalstva, rastlinstva in rudninstva (sintetično), drugi pa začnejo s splošnim prirodopisjem, s celoto in stopajo od redov do razredov in plemen (analitična

pot). Poslednje poti se navadno derže prirodopisne knjige, a prva pot je za ljudske šole boljša. Gräfe ima naslednjo pot za prirodopisje v ljudski šoli naj bolj ugodno: „Ko so se učenci naučili v življenji in po nazornem nauku spoznavati naravo po vseh treh delih stvarstva (kraljestvih), začena se prirodopis z enim delom, naj bolje z živalstvom, in naj pred naj učenci spoznavajo posamezne živali, ne da bi se ozirali, v kateri red spadajo. Takisto se zgodi z rastlinstvom in rudninstvom. Na drugi stopinji se vrede naravna telesa, ki spadajo k vsakemu kraljestvu (narave); in sicer ako se hočemo poprijeti naravno-zgodovinske sisteme po znakih, ki posebno v oči padajo. Tako se telesa v rede vverste. Od redov se pride na razrede, od teh pa na rod, kar pa ni splošno važno, in potem se razkazujejo nazorno najvažnejša plemena. Vendar noče Gräfe tega priporočevati ljudskim šolam, ker ni dosti poljudno, ker se preveč derži razredbe, kakor jo kaže vednost, sploh misli, da je težko pravo zadeti. Ker pa se zahteva poduk v prirodopisju, mora pa biti tudi učna pot. L. Kellner in za njim Ohler nasvetujeta to-le pot:

I. Pripravljalni tečaj. Podučevanje se naslanja strogo na otročje življenje in kar je v njem nazora, začne se z živalstvom, otrok naj si zapomni razločujoče znake posameznih žival, s tem se pripravlja, da bode razumel znanih 6 glavnih verst živalstva. Ob enem naj se jim pove korist in škodljivost in posebnosti v življenji teh žival, kar jih bode zanimalo in podučevalo. Ravno tako naj se obravnujejo naj bolj važne in znane rastline in rudnine, tako da dobi otrok pojem o trojem kraljestvu v naravi, o njegovem svojstvu in razliki. Na kmetih je to že zarad tega lažje, ker otroci že z doma znajo lepi del prirodopisnega nauka.

II. tečaj. Sedaj pa, tako terdita imenovana pedagoga, ni drugega treba, kakor posebno živih popisov žival, rastlin in rudnin, ki so že same na sebi zelo važne, ali pa veliko vplivajo na človeško življenje, na obert in promet. Pasamezne slike iz velike knjige v naravi naj se otrokom razgrinjajo, pa take, ki po svojih živih barvah zbujaajo otrokom domišljijo. Inostranska naravna telesa naj se družijo domačim bližnjim in že bolj znanim, primerjaje in vverste inostransko z domačim se bode prvo bolj spoznalo. Ta učna pot pa je bolj splošna in ima premalo stopinj. Pogledjmo pa še eno učno pot, po kateri se hodi tudi potreh stopinjah do smotra, ta pot je bila bajè po nekaterih šolah spoznana za prav dobro. Stopinje našega učnega pota hočemo imenovati tako-le: I stopinja. Začetni nazor (elementare Anschauung). II. st.: Primerjajoča skupina (vergleichende Gruppierung). III. st.: Pregledna vverstitev (übersichtliche Klassifikation.)

(Dalje prih.)

Jan Nep. Nečásek.

K.

»Prijazno in pošteno ste se obnašali proti vsem, toraj so Vam tudi radi pošiljali slovenski starši svoje sinove v vodstvo. In Vi ste povzdignili in pomnožili našo gimnazijo, da slovi krog in krog; in kakor ste pomogli k doveršitvi druge, tako ste pomagali k vstanovitvi tretje v ljubi naši domovini, ktera je bila tudi Vam mila in draga.«

Prišedši v Ljubljano neznan vsem, se vé, tudi jaz nisem imel nobenega znanca; kar pride koj perve dni k meni na dom častitljiv gospod in me prijazno pozdravi, češ, ravnatelj si ti, ravnatelj sem jaz; želim, da bi ravnala vse prav v prijaznosti. Bil je J. Novak, ravnatelj semenišča duhovskega. Povédati ne morem, kako je dobro déla ta ljubeznjivost mojemu sercu, in res sva dobra prijatelja si vedno. Tako pripovedoval mi je Nečásek sam. — Tudi sicer med slovensko duhovščino je imel mnogo iskrenih prijateljev. Posebno rada sta se pa imela Nečásek in dr. Vončina. „Nisem še našel doslej človeka, da bi se ga bil mogel tako priserčno okleniti; pri njem nahajam vse svoje misli in želje, kakor jih celó pri svojem bratu ne najdem“ — dejal je Nečásek o dr. Vončinu.

Bodi obraza prijaznega, pametno zmirom govôri,
Tako si bodeš lahko pridobival mnogo prijatlov.

Prijazen bil je Nečásek in proti vsem brez razločka, proti gosposkim in kmečkim. Kedar koli sem prišel k njemu, vselej je vstal, in vsakega sprejel je dostojno. Pametno je zmirom govoril in mož-beseda obnašal se povsod pošteno. — „*Wer Nečásek kennen gelernt, konnte ihm seine Hochachtung nicht versagen, die ihm anvertraute Jugend hing aber an ihm mit seltener Liebe. Stets mild und edel, streng und pünktlich in Erfüllung seiner Pflichten wusste er sich die Liebe und Achtung Aller zu erwerben*“ — je pisala o smerti njegovi „Politik“. — Prav je toraj še pred smertjo tolažil svoje:

9) „Nič ne marajte, saj imamo dobre prijatelje, kateri vam bodo s sovétom na pomoč.“

In res, komaj je Nečásek zatisnil oči, že pride naméstni škof P. Fr. Krejčí sam k zapuščeni vdovi ter se ponudi, da hoče on s pristojnim duhovskim spremstvom ga pokopati in drugi dan obhajati zanj tudi slovesno sv. mašo — rekši: „Škoda, prav škoda tega poštenjaka (Ehrenmann); poznal sem ga še dečka; bil je tako blag“. —

Prijazno in pošteno se je obnašal Nečásek proti vsem stanovito, kajti le „vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis“ — pravi sv. pismo (Jak. 1, 8); toraj so slovenski starši radi pošiljali mu svoje

sinove v vodstvo. Kako je pa tudi naglo in čversto za ravnatelja Nečáska rasla naša gimnazija! Sprejel je bil l. 1852 na Ljubljanski gimnaziji v VIII razredih učencev vseh 441, in ker je naslednje leto pričela se bila nova realka z 204 učenci, se je število gimnazijskih l. 1853 znižalo na 421. Ko pa dobro véti začne duh njegov, zasloví tudi gimnazija, in od leta do leta prihaja vanjo več mladine. Po ranjkem knezu Antonu Alojziju pomore, da se v Novomestu (Rudolfovem) šestrazredna doverši na osemrazredno višo gimnazijo; v Ljubljani pa prične že l. 1854 z vštricnimi razredi na spodnji gimnaziji, ker se mu je zdelo neusmiljeno, nadepolno mladino slovensko odvráčevati od srednjih šol, ter po tem takem od viših stanov.

Primérno napredovala je tedaj realka; vendar je čim dalje več mladine prihajalo na gimnazijo, ktera se je do l. 1859 povzdignila bila na štiri paralelke ali vštricne razrede. Kar si je l. 1856 namenil bil Nečásek, sprožil je l. 1859 in dosegel l. 1861, da se je v Kranju vstanovila niža gimnazija, najprej z dvema, poslej s štirimi razredi; l. 1863 imela je že učencev 172. Tako je pomagal res k doveršitvi druge, pa k vstanovitvi tretje gimnazije na Kranjskem; Ljubljansko višo gimnazijo pa je pomnožil bil dotlej, da je l. 1861 z vnajnimi vred štela dijakov 741, l. 1862 pa 718 poleg toliko družih srednjih učilnic. Ako l. 1874 prva velika gimnazija naša v Ljubljani s tremi vštricnimi razredi šteje dijakov vseh skupaj le 426, Novomeška nadgimnazija v osmih razredih le 112, Kranjska v štirih samo 71 (realka po vsej slavi 370); more li to zvati se napredovanje? Mar je nova Kočevska s svojimi 20—30 dijaki v 2—3 razredih pobrala vse? Bi li derznil si kdo reči, da gimnazija naša sloví toraj krog in krog? —

Kakor v Ljubljani, tako je skerbel i v Pragi, da ne bi treba bilo odvráčati od učenja sposobnih mladenčev slovanskih, naj napravijo se paralelke, in ravno je iskal prostora za četerti vštricni razred na gimnaziji svoji Staromeški, ugonobi si svoje malo terdno zdravje, »a muž ten stal se obětí povolání svého. Sméle tudy můžeme říci, že zasvětil život svůj vědě, a že vědě jakož i mládeže vlastenecké, ze zdroje toho čerpající, život svůj přinesl za obět« (P. Neumann).

Učenjaki — „povsod pa nikjer domá“ — so naposled res povsod ptuji pa nikjer domači. Bog je povsod, pa v nebesih domá. Učenostniki, ki lazijo po svetu brez domovine, pródajo učenost brez značaja. Kakor v védah — mešajo tudi v družih rečeh, in to je silo napačno. Tem nasproti bil je Nečásek vsegdar Čeh i Slovan, ter je to rad spoznaval tudi javno; na Kranjskem pa je med Slovenci postal i Slovenec, in priljubila se mu je domovina naša tako, da mu je bila vedno mila in draga. Pisal mi je bil to l. 1863 v Ljubljano, in ko smo o tisučnici slovanski 18. avgusta v Pragi bili pri njem v gostijah štirje

Slovenci (dr. Vončina, J. Gnejzda, T. Zupan, i jaz), spregovoril je blagi gospod očitno:

»Vedno hvalim Boga, da me je bil na Slovensko poslal. Našel sem ondi toliko prijatlov, vžil toliko dobrega, da tega nikoli pozabil ne bom, in nikdar bi jest iz Ljubljane, iz Kranjske ne bil šel, ko bi meni ne bilo zavoljo moje družine in rodbine. Praga — se vé — je pa le Praga« (Vid. Zg. Danic. l. 1863 str. 224.)

Skoraj enako pisal mi je iz Prage 16. marca l. 1865, kjer o sebi in svojih, pa o drazih prijateljih na Kranjskem pravi: *„Die lebhaften Erinnerungen an das liebe Krain und Laibach sind für uns immer höchst angenehm; allein Feste unserer theuersten, bewährten Freunde begehnen wir immer mit gesteigerten Gefühlen der Freude und Dankbarkeit u. s. w.“* — »Zvest prijatelj je močna bramba; in kdor ga je našel, našel je zaklad. Z zvestim prijateljom se nič ne meri, teža zlatá in srebrá ni nič vredna proti ceni njegove zvestobe. Zvest prijatelj je zdravilo življenja in neumerljivosti; in kateri se Boga bojé, ga najdejo.« (Sir. 6, 14—16.) — Iz vsega tega je razvidno, da je pobožno res bilo prijateljstvo Nečáskovo, kajti je raslo čim dalje tem bolje, kar poleg Herderja pomenljivo opéva verli naš Cegnar:

Kakor dopoldanska senca
Je prijateljstvo hudobnih;
Vsako uro se pomanjša.
Pa prijateljstvo pobožnih
Rase kot večerna senca,
Da življenja solnce vgasne.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljenosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinski: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Zdaj naj povem še kaj malega o dunajskih voznikih. Ne bom govoril o krasnih cesarsko-dvornih „ekvipažah“, tudi ne o onih dragocenih vozeh, ki prepeljavajo dunajske milijonarje in višjo gospodo sem ter tje, ampak o tako zvanih „fiakarjih“ in „omnibusih“ naj o kratkem nekoliko omenim. „Fiakarjev“, ki so nastavljeni na raznih krajih za prepeljavanje posamesnih ljudi, je od sile veliko. Oni imajo strogo odmerjene takse, koliko smejo zahtevati za določeni čas ali za določeno daljavo; toda ptujcem pogosto to ni dovolj natančno znano, in če prideš kakemu zvitemu tičku

v roke, te dobro osmuče. Sploh inostrancem ni varno, voziti se z fiakerji, t. j. takim ne, ki si niso „z financministrom dobri!“ Nasprotno pa so za Dunaj posebno velika dobrota brezštevni omnibusi in tudi železnice, po katerih vozijo s konji. Za 10 do 15, k večjem za 20 soldov se more človek peljati tako dáljo, da bi potreboval peš úro hodá in še več, ter si bi kmalo pri obuvalu več škodoval, kakor se vozniku plača. Konjske železnice imajo natančno določene postaje, kjer se ustavljajo, in kjer morejo ljudje vùn ali noter. V velikanski vagón (pár konj vleče le po 1 vagon) se vtepe včasih ljudi malo manj, kot zelja v kad. Nekoliko jih more sedeti, večina pa mora stati. O velikih gnječah je zlasti treba v teh vozovih paziti dobro na denarno listnico, žepno uro in sploh na reči, ki so takim všeč, ki ne umejo dobro ločiti „moje in tvoje“. Dunaj ima namreč mnogo tacih ljudi obojega spola, in včasih še, ako bi se sodilo po obleki, celo oseb odličnih stanov, kateri pa 4. prošnjo „Oče naša“ (daj nam danes vsakdanji kruh!) prav čudno tolmačijo. Bolje mimo konjskih železnic se je skoraj voziti v „omnibusih“, v katerih se vsaj lahko prijetno sedi, in se tudi na vsakem povoljnem kraji lahko izstopi. Napravljen je namreč v vsakem teh vozov zvonček, s katerim se dá vozniku znamenje, da konje ustavi in se more iz vozá. Tako so na železničnih vagonih, kakor tudi na omnibusih od zunaj napisani kraji, kam se z njim more peljati. Napisani so tako razločno napravljeni, da se to iz zmerne daljave lahko bere. Ta čast se po eni strani vsem dunajskim voznikom more dati, da jako urno voziti znajo; — zato pa tudi nasprotno ni dobro — njihovim konjem. „Teci! ali pa pogini!“ to je menda osoda fiakarskih živinčet. Po drugi strani pa je za občinstvo, ki peš hodi po svojih opravilih, treba posebno paziti, da po prehitri vožnji ne pride kdo v kako nesrečo, kar se le prepogosto pripeti. O tej zadevi bi bilo človeku na Dunaji skoraj oči treba spredaj in zadej. —

Za prepeljevanje teže imajo po mestu in v okolici tako velike, močne in posebno dobro rejene konje, kakoršni se redko kje vidijo; nasprot pa je voz z vpreženimi voli celo s kravami malo drugač, kot bela vrana. Ne vem, ali te živali preveč varujejo, ali pa se zramujejo z njimi vozariti. Poslednje se vendar komaj more misliti, sicer bi ne vpregali pogostno celo — psov. „Kaj psov?!“ in na Dunaji s psi „furajo?“ bi vtegnil kdo začudjeno zaklicati. Dá, dragi moji! prav nič nenavadnega ni videti ondi vpreženega kužeja, in marskateri vleče tako težo, da se je prav čuditi. Ptujcem zlasti iz naših krajev se to spričetka čudno vidi, pa, kaj se hoče? Tudi v tem se toraj vresničuje pregovor: „Vsaki kraj ima svoje navade!“

24. dan septembra. (Sklep ukov v politehniku. Poslovilo g. g. profesorjev. Zadnje poslovilo s součenci. Popoldan zadnjega dneva. Odhod iz Dunaja.) Današnji dopoldan

skončali smo sedem-tedenski gospodarski kurz, in o sklepu prejeli ministerialna spričala. Za lepe denarje bi ne dal ukov, katere sem skoz ta čas slušal in po njih napotjen bil na marsikako vednost, katera bi mi bila brez tega šolanja, berž ko ne, za vselej prikrita ostala. (Naj bo zatoraj tu javna hvala izrečena vsem, ki so mi k sprejetju v kurz pripomogli, osobito pa blagorodnemu gosp. dr. Jan. Bleiweis-u, ker brez njega bi bil javoljne kdaj videl znotranjo stran Dunajske politehnike.) Gospodje profesorji so se ob skončanju svojih predmetov tako ginljivo od nas poslovljali, kakor da bi bili Bog zna koliko let z nami skupaj v lepi zlogi in edinosti živeli. Lastni očetje bi se mende ne bili lepšej mogli od nas ločiti. Videlo se je, da gredo blagim verlim gospodom besede resnično od serca; poznati pa je bilo do malega na obličji vsih učiteljev, da tudi njim so segale mile besede globoko do serc; celo skrivni svitli solzni biseri zapaziti so bili v marsikakem očesu. Nič manj ginljivo je bilo poslovilo pred politehniko, ko smo si zvesti prijatli podajali desnice, ter si zadnjikrat gledali iz obličja v obličje. Le preglasno nam je namreč govoril serčni čut, da z večino vidimo se zadnjikrat v življenji. Ko bi avstrijski národi hotli posnemati lepo slogo, ki je objemala nas l. 1869 na Dunaji zbrane učitelje, kako prijetno in srečno bi bilo pač živeti v naši lepi carevini. Došli od severja, juga in zapada zastopali smo razun Madjarov (ki so imeli nekje na Ogerskem lastni gospodarstveni kurz) vse avstrijske narode, pa ni je bilo nikdar disharmonije med nami, razun tiste, katere sta vzrokovala dva ohola mladiča iz med Slovencev... (*toda, čemu vleči stare reči na dan, za katere se sedaj nihče ne briga! Zanimivo je to samo v psihologičnem oziru: odpadnik dela povsod zbrige in si ostane žmirom in povsodi enak. Vred.*)

Dopisi in novice.

— *Odgovor na prijateljski dopis zastran risarskega nauka po „Tretavu“.* V števil. 2. letošnjega »Tovariša« smo prinesli recenzijo o knjigi »Der kleine Zeichner von F. W. Tretau«. Da smo jo priporočili gg. tovarišem, storili smo iz mnogih uzrokov, in sicer: 1. da bi se risanje bolj gojilo v ljudski šoli, 2. da bi večina gg. učiteljev inštrukcijo dné 6. maja 1874 o risanju v jednem smislu razumevala, 3. da bi nauk enakomerno razkladali in 4. postavni smoter dosegli in to po navódu, katerega celó ministerstvo za porabo priporoča in katerega je tudi svetovna razstava obdarovala. Kdor toraj v smislu ministerskih priporočil dela, sme preverjen biti, da hodi po poti, ki je nihče kárati ne more, ako bi bil tudi boljših misli in ved, od Tretava. — Po vsem tem pa nočemo reči, da je Tretau sveto pismo. Kdor kaj več zna, sme tudi to svoji deci prodati; kdor si upa z drugimi sredstvi učni smoter doseči, mu tudi ni zabranjeno, teh poslužiti se. Tudi več, kakor Tretau kaže, se sme v ljudski šoli storiti. Ravno tako ni prepovedano, risalno gradivo bolj mikavno razvijati, kakor ga Tretau.

Knjiga bi, se vé, lahko še enkrat toliko obsegala in imela dvakrat več slik na izbero, kakor jih ima, tudi cena bi bila nji lahko manjša, temu tudi mi priterjujemo; a prvo bi ne bilo dobro, drugo je nemogoče. Dobro ne, ker bi neizurjen risar potem preobširnega dela ustrašil se in ne vedel, kaj jemati, kaj izpuščati; večja knjiga za tako ceno pa zaradi tega mogoča ni, ker je vsaka pola štirikrat v tisku, dvakrat na kamnu, dvakrat v berzotiskalnem stroju. Ako toraj knjiga po »Tovarišu« priporočena gg. naročnike iznenadila ni, in se Tretau-ove vodila ne vjemajo z individualnimi pojmovi posamesnih, ne moremo zaradi tega od svoje prve zmerne kritike odstopiti, delali bi »Tretavu« krivico. Ne rečemo, da bi »Tretau« ne mogel biti bolji. More li biti kakošna reč na svetu popolna, neboljshljiva? Kdor se ptujih sredstev ne poslužuje, in ni preverjen njih praktične vrednosti, jih kaj rad nevgodno kritikuje. Zato je tudi list »Volksschule« v nekem referatu nedavno »malega risarja« káral, češ, da je presuhoparen. Tako smo zmiraj drug čez družega, na kvar napredku. Gorje učitelju, ki pri svojih pisarijah kako slabost, pomanjkljivost pokaže; njegov sodelavec že zgrabi za nož in ga moralično zakolje; drugi kolegi pa kričé »bravo« in ploskajo s rokama.

Zastran Kopsičevih risank naj povemo, da se bodo kmalo preživele, zlasti če bodo merodajni organi strogo zahtevali, da se risalni nauk po poprej omejenih določbah v ljudski šoli goji. Da nimajo ti zvezki posebne prihodnosti, sklepa se lahko po dotičnih postavah, toraj tu ne bomo o vrednosti ali pomanjkljivosti Kop. učila več govorili, kakor da so risanke kot samoučilo dobro porabljive ter da učitelju ni treba dosti ubijati se z naukom poleg njih, ako se otroci učé risati v naj bolj poveršnem pomenu besede. (O slikah, ki jih je »Vertec« prinesel, spregovorimo prihodnjič.)

— *Kranjsko šolstvo pred konštituc. zborom v Ljubljani.* »L. Tagblatt« poroča o zborovanji konštituc. društva 9. pr. m. Bil je na dnevnem redu razgovor o šolstvu na Kranjskem. Gsp. profesor Linhart, glavni učitelj na c. k. m. učiteljišču, je podajal zgodovinski pregled šolstva na Kranjskem, začeni od l. 1850, ko se je tudi pri šolstvu vsled političnega potresa po Evropi l. 1848 mnogo začelo prenařejati, odpravilo več zastarelega in marsičesa dobrega vpeljalo. — Spremljal bom g. L. v njegovem predavanji, se ve, da le po sporočilih »Tgblt.«, vmes pa vpletal svoje opazke, in g. profesorja na marsičesa opomnil, kar je pozabil omeniti, ali le po svoje povedal. Gsp. L. so bile bajè na razpolaganje vradne statistične date, a jaz sem čas, o katerem se bode govorilo, sam preživel. Tedaj k stvari. G. Linhart je v misel vzel naj prej »politische Verfassung der deutschen Schulen in den k. k. deutschen Erbstaaten,« ki je bila osnovana pod cesarico M. Terezijo, razširjena pa pod vladu cesarja Franca. Ta politična šolska uprava je veljala dotlej, da niso izšle nove državne šolske postave. G. L. je citiral nekaj §§. iz te postave, da je dokazal, kakšnega duha je bila. — *Kakor že pove ime postave, je bila ta politična, a ne cerkvena šolska uprava, pogravitno načelo šolski postavi je bilo tako, kakor je sedaj novi. Deržava prva šole nadzoruje. Ker ste bile pa tačas deržava in cerkev v ozki in prijateljski zvezi, je deržava cerkvi šolsko nadzorstvo izročila, nekaj časa so bili sicer krešijski glavarij okrajni šolski nadzorniki, a videlo se je, da se ti ne morejo vspešno s šolstvom pečati, tedaj je šolsko nadzorstvo že pod cesarjem Francem bilo izročeno cerkvenim gosposkom. Cerkev je imela nadzorstvo po deržavnem izročilu, pa tudi delo in troške. Cerkveno premoženje se je prijemalevo pri ustanovi novih šol, in kar je manjkalo, je dodala po-*

litična srenja; iz cerkvene blagajnice so bile plačane šolske komisije, in pri ustanovi in določevanju novih šol je bil nazoč navadno tudi dekan, kot okrajni šolski nadzornik. Deržava pa je imela pri deželnem namestništvu poročevalca v šolskih zadevah, ta je prav za prav vse vodil in ukazoval; vlada je poklicala škofijskega šolskega nadzornika, kaj pa, da je škofijstvo odbralo po želji vlade, moža v ta posel naj bolj sposobnega, v šolsko nadzorništvo. Še le po konkordatu se je to v načelih nekaj spremenilo, a dejansko pa je ostalo vse, kakor prej pred konkordatom. Škofijstvo je dobivalo od vlade ukaze zastran vredejenja in uprave šol, katere je zverševal škofijski šolski nadzornik po okraj. šl. nadzornikih. Brez malih prasek tudi tačas ni bilo, kjer so ljudje, tam so povsod pepiri, a deržava in cerkev ste živeli v složnosti. G. L. omeni potem l. 1850, blagotvornega delovanja gsp. šol. svetovalca, viteza dr. Močnika, in poglobitno povzdigne iz te dobe osnovo učnega črteža za glavne šole na Kranjskem. Tudi mi imamo to osnovo za zarjo prihodnjega dneva in začetek bolj pametnega poučevanja na Kranjskem in sploh po deželah, ker prebivajo razne narodnosti. — Politična šolska uprava ni poznala drugačnih šol, kakor nemških, s slovenskimi otroci se je ravnalo, kakor da bi bili terdi Nemci, imeli so ravno take knjige, kakor nemški otroci, „Nahmenbüchlein, kleine Erzählungen, deutsche Sprachlehre“, številili so samo nemški, še celo verozakon so se učili iz nemških katekizmov, v Ljubljani vendar le v 3. letu; a drugod pa že v „Obere Abtheilung I. razreda. To se je vendar vsem ljudem, ki so imeli nekoliko pojma od ljudskega izobraževanja in od šoline naloge, od več zdelo! — Pa kako to pre narediti?! Treba je bilo novih knjig, šolnikov v to izobraženih. Pa kar se hoče, se že najde. Minister Thun se je obrnil do ranjkega škofa Slomška, ta je dajal modre svete, nabiral gradiva za berila pa tudi sam spisoval knjige, kakor so v resnici ljudem v poduk. Kranjska dežela je imela ravno tačas v imenovanem gospodu dr. M. in v škofijskem nadzorniku prava moža za tako važen posel. Iz ravno kar navedenega načerta poglobitno mi to povdarjamo, da je tačas obveljalo načelo, slovenski otroci se morajo v nemškem jeziku drugače poučevati, kakor rojeni Nemci in drugič, tudi slovensko se mora poučevati na glavnih šolah, in sicer se morajo otroci učiti poprej slovenski kakor nemški brati. — Drugo, kar je v tej osnovi zastran nemščine vpeljano, ako nevažne premembe izvzamemo, faktično še sedaj velja.

(Dalje prih.)

— Iz seje c. k. dež. šl. sveta dne 1. aprila. — Na ljubljanski višji realki se je oprostilo šolnine 46 učencev popolnoma, 8 le polovične. — Prošnja za zrelostni izpit na višji realki se je sprejela. — Oprošča se tudi šolnine 6 učencev na vadnici. — Prošnja nekega podučitelja za prizanašanje od učiteljskega spraševanja se je predložila slav. ministerstvu. — Odobrilo se je, da bode v 4. razredu na 4razredni glavni šoli v Kranji, namesto navadnega dora v tednu, drugi dan šole prosti dan. — Na želje kranjskega deželnega odbora se je oddalo mnenje zastran dosihmal po §. 36. dež. šl. post. dne 29. aprila št. 11 dežel. zak. za šolstvo navadnih davšin, ko se je med tem potrebno pozvedelo. — Imenovanju nekega učitelja se je oporekalo, ker učitelj, katerega je predlagal krajni šl. svet, ima samo sposobnost za podučitelja, ker po §. 38. alineja 1. postave 14. maja 1869, tak učitelj more biti le začasno umestjen ali podučitelj. — Prošnja nekega okraj. šl. sveta, da bi se učitelju priznala prva petletna doklada, se je vernila, ker prosviec ni služil nepretergano na javni šoli toliko časa, kolikor zahteva postava, da se prizna petletna doklada. — Nek

učitelj iz Štajarskega prosi, da bi se mu povernil donesek že vplačani k učiteljsk. pokoj. zavodu na Kranjskem. Prošnja se zaverže, ker je učitelj le spolnil dolžnost, k kateri so zavezani po §. 81. dež. post. 29. aprila 1873 vsi učitelji brez izjeme, ki dobodo službo po učiteljskem spraševanju. — O prošnji upokojenega učitelja, da se mu izvanredno zviša pokojnina, se bode govorilo z dež. odborom. — Rešite se dve prošnji za nagrado in neka za denarno podporo, potem se prednaša še pozvedba stavbinega odseka zastran zemlje, ki jo je ponudila stavbina družba za m. in ž. učiteljsiše, in dalje tudi zastran drugega zemljišča, ki se je na novo ponudilo, in pisma se predlagajo sl. ministerstvu.

— Učiteljska spraševanja bila so v Ljubljani to pomlad od 19. do 27. t. m. Oglasilo se je k spraševanju 19 učiteljev in učiteljic, prišlo pa jih je le 17, in sicer 10 moških in 7 ženskih; med temi 5 za meščanske in 12 za ljudske šole. Med spraševanjem sta dva kandidata — eden za meščanske, drugi za ljudske šole — odstopila. Dve učiteljici ste bili pri spraševanju za slovenske ljudske šole in ste dobili spričalo I. verste; trije so dobili spričalo II. verste za ljudske in dva II. verste za meščanske šole; pet jih je dobilo spričalo III. verste za ljudske in dva za meščanske šole; jeden pa je dobil spričalo IV. verste za ljudske šole.

— V 3. seji dež. zbora kranjskega so bili v šolski odsek voljeni: g. g. dr. Bleiweis, Dežman, pl. Gariboldi, Kotnik, pl. Langer, Obreza in Pakič. — Vlada je predložila predlog postave kako gre predevati na metersko mero in utež tiste mere in uteži, ki so v deželnih zdaj veljavnih postavah.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na obojnem c. k. (m. in ž.) učiteljsišču služba učit. za telovajo; plača enak učitelju na vadnici. Prošnje c. k. dež. šl. svetu v Ljubljani do 15. maja. — V Toplicah pri Rudolfovem učit. služba z l. p. 500 gl. in s prostim stanovanjem. Prošnje kraj. šl. svetu v Toplicah do 5. maja.

— Na ljudskih šolah v Planini, Podvelbu, Razdertem, Premu, Ternovem in Postenji službe učiteljske, in podučiteljska v Senožečah z l. p. 400 gl. in s prostim stanovanjem. Prošnje do konca maja pri c. k. okr. šl. svetu v Postonji.

Na Štajarskem. Pri Novistifti pri Gornjem Gradu učit. služba III. razreda s prostim stanovanjem. Prošnje krajnemu šl. svetu v Novistifti (Neustift b. Oberburg) do 15. maja 1875, in v Šoštanji (na 3razredni šoli) učit. služba (3 pl. raz.) Prošnje kraj. šl. svetu do 15. maja.

Premembe pri učiteljstvu.

Gsp. Jurij Vranič iz Preserja je dobil učit. službo pri sv. Rupertu na Štaj. (celj. okraj.) — Umerl je g. J. Jerše, učitelj v Lescah pri Radovljici 25. pr. m. N. v m. p.!

Prišla je na svitlo nova knjižica za slovenske učitelje in učence, namreč:

MALA FIZIKA

za narodne ali ljudske šole v pogovorih.

Spisal prof. dr. Evgen Netoliczka. Poslovenil Ivan Lapajne.

Cena 25 kr.

Dobiva se pri „Leykam - Josefsthäl“ v Gradcu.